

Da li je Srbija u demokratizaciji prešla tačku bez povratka?

Miroslav Hadžić, Fakultet političkih nauka

Ključne reči: srbija, demokratizacija, nasleđe, vojska, policija, službe, reforma, sektor bezbednosti, sekuritizacija

Citiranje: Miroslav Hadžić. 2010. *Da li je Srbija u demokratizaciji prešla tačku bez povratka.* [e-book] Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku.

Prof. Miroslav Hadžić, predsednik UO BCBP učestvovao je 22. oktobra u debati "Društvo i država protiv nasilja" koju je u sastavu projekta "Demokratski politički forum" organizovao Centar za demokratiju. Ljubaznošću ove organizacije, obraćanje prof. Hadžića prenosimo u celosti kao neautorizovani transkript usmenog izlaganja.

Razgovor o prošlosti može biti prepušten istoričarima, ali problem je sa društvom koje živi prošlost kao sadašnjost, sa društvom u kome je prošlost i budućnost. Tu nastaje problem, odatle mi ne možemo razdvajati, pa dovoditi samo istoričare da nam oni objašnjavaju, jer 90-te su i dalje ovde sadašnjost.

Podsetiću vas na ciklus kako bih iskazao svoje mišljenje gde se u stvari mi nalazimo danas. Dakle, 80-tih je nastala ideja ili ideje, krenula je potraga za vođom, nađen je vođa, počelo je pretvaranje stanovništva i građana u rulju, u masu, pa je onda krenula materijalizacija kroz ratove, nasilja, zločine, šovinizam, ksenofobiju.

Ova deca, kako god ih zvali, ovi mladi, oni su odgajani u tom i emocionalnom i kakvom god hoćete kontekstu. Prema tome, šovinizam, ksenofobija, nasilje, to je bio ambijent u kome su njihovi roditelji rasli, a onda i njih formirali. Iza toga je došao 5. oktobar u kome su poraženi delovi nosilaca i ratova i te osnovne ideje.

Ono gde ja vidim jedan od ključnih razloga zašto je važno razgovarati ili gde je vlast propustila, ova nova koja je sebe uvek označavala kao demokratsku, propustila da prizna poraze, da suoči građane Srbije sa činjenicama da su vođeni ratovi bez ikakvog razloga i opravdanja, da su u tim ratovima Srbija i Srbi poraženi, da je cena takva i tako dalje i tako dalje.

Iz toga mi se čini, imamo li na umu i ovih deset godina i ove oscilacije, broj vojno-policijskih incidenata krunisanih ubistvom premijera Đinđića i na dalje, čini mi se da ovo što je sad na površini, iskazuju se kao huliganske, ili kako god ih zovete, grupe, a to mi liči na plutajući okidač, nešto što može, budući da živimo u krizi, ekonomskoj, socijalnoj i svakoj drugoj, i odatle vidim da je na delu i to je dugo već, po mom mišljenju, potraga za novim vođom i samo je pitanje da li će se i u kom trenutku pojaviti neka politička grupacija, snaga, koja će moći da artikuliše i uveže sva ta razna nezadovoljstva u kome je samo ovo vrh ledenog brega.

Odatle mi se čini da je ključno pitanje koje stoji iza ove čitave priče, na koje nemam pouzdan odgovor, to je da li je Srbija uopšte prešla onu tačku bez povratka, da li smo mi sigurni da u Srbiji će se vlast odvijati u demokratskim uzusima, po demokratskim procedurama, da li će biti mirna smena vlasti. Mislim i dalje da ovde postoje opasni potencijali za primenu nasilja i napuštanje tog bar nominalno demokratskog načina osvajanja vlasti. .

Jedan od glavnih razloga za to vidim u činjenici, podsetiću, ja ću telegrafski govoriti, da je ovde izostala radikalna reforma sektora bezbednosti, a pre svega državnih aparata sile. Da je zbog toga ona sprega između političkih, vojno-policijskih, bezbednosnih, kriminalnih i ekonomskih elita ostala nerazvrgnuta, ona je modifikovana, ona je transformisana. Evo dve ilustracije. Zakon o službama bezbednosti prvi put je donet 2002. godine u julu, prof. Mićunović se toga seća. Moj utisak je bio, tek u trenutku kad je vojna policija uhapsila, služba bezbednosti uhapsila Perišića, kao potpredsednika Vlade i kao člana DOS, tek tad je došlo, ček, ovi mogu svašta da nam urade, hajde da ih stavimo pod kontrolu. U isto vreme, u razmaku od sedam dana, ista politička grupacija DOS, usvaja u republičkoj skupštini Zakon o BIA u kome nema ni D od demokratske kontrole. Tako traje do dana današnjeg. Odatle nema lustracije, nema dosijea i otvaranja, odatle mi i dalje ne znamo da li će delovi aparata sile, skriveni i nama nepoznati, državni aparati sile, sutra biti, takođe, neko ko će ponuditi svoje usluge novim političkim vođama ili novim idejama, u šta god se one budu upakovale, a da ne govorim o tome da je na delu bio pokušaj da se demokratizuje društvo, a da se nereformiše sektor bezbednosti, pre svega, vojska, policija, službe bezbednosti.

Odatle imamo da umesto uspostavljanja demokratske civilne kontrole, onda deluju u stvari lična i partijska kontrola nad pojedinim aparatima državne sile i tom prilikom imamo šansu da vidimo na delu civilne kaplare. Ljude koji su aparatčici i koji sad umesto onog što važi u demokratskim društvima da vama Ministarstvo odbrane, policije, itd, da u njima moraju da dominiraju civilni eksperti, mi imamo obrnuto. Ono civila što je došlo, bar u poslednje dve, tri godine po tome što se čuje iznutra, oni su gori od narednika i tipičnih autoritaraca.

Utoliko sam dužan da kažem ili imam potrebu, i time ću ovim setom tema završiti, koliko god je važno ad hoc reagovati, sprečiti sve ovo, mada kao što znate, advokati i pravnici nisu baš pristalice olakog menjanja Krivičnog zakonika itd, na delu je tipična sekuritizacija. To znači, procesi u društvu situacioni, aktuelni, daje im se bezbednosno značenje, oni se politički dramtizuju do krajnosti, ne bi li se od građana dobila saglasnost na primenu posebnih mera, čiji smo svedoci. Iz toga prete nekolike opasnosti, a da podsetim na Veberovu, da dodam, nisam to ja dakako izmislio nego su tragom Vebera teoretičari bezbednosti otkrili odavno da država ne samo da je garant bezbednosti, država je i glavna pretnja bezbednosti pojedinca. Prema tome, problem je kako to uskladiti.

Odatle mislim da u Srbiji, pod firmom sekuritizacije ili sekuritizacija se koristi da se povećavaju ovlašćenja službi, policije, itd, zadnje dve godine smo bili toga svedoci bezbroj puta. Od toga da je VBA htela da dobije pravo da prisluškuje građane i da se bavi građanima Srbije, do toga da je ovim zakonom omogućeno službama da kontrolišu elektronsku komunikaciju, koliko god one tvrdile da će samo ko sa kim, a ne šta i o čemu. Tako da taj rast ovlašćenja je jedna opasnost koja ide uz to.

Drugo što je meni mnogo opasnije, a to je vanustavno gomilanje opasne moći. Podsetiću da je Savet za nacionalnu bezbednost uređen tek zakonom, da nije uređeno da li on ikom odgovara, da je sekretar saveta, a to je čovek koji poseduje ključnu moć jer on posreduje između predsedavajućeg saveta, šef kabineta predsednika Republike koji nije prošao ikakvu izbornu ili drugu legitimacijsku, nego je tu po izboru predsednika koji sad ima priliku da preko Saveta ostvaruje uticaj i moć nad celim sektorom bezbednosti.

Ima razloga za zabrinutost, dozvolite da citiram samo izjavu predsednika Republike koja je prošla nezapaženo, on kaže, citiram, "Građani mi kažu, predsedniče, hajde budi malo diktator, a ja im odgovaram da ne mogu, jer nisu takva pravila igre". Znači, ne ja nisam za to da budem diktator, nego ne mogu jer pravila igre to ne dozvoljavaju. Ili da podsetim na izjavu pre neko veće premijera, na proslavi dana BIA, koji kaže, izvinjavam se ako neću biti doslovan - da je BIA oslonac bezbednosti Srbije. Pazite, društvo u kome služba bezbednosti predstavlja temelj i to bezbednosti shvaćene ovde samo u onom najužem smislu, koja se uvek može tumačiti kao bezbednost za vladajuće elite, a ne bezbednost za državu i građane, država koja počiva na službi bezbednosti, pa kakva god da je ona, da je divna, reformisana, pametna, itd, ima razloga njeni građani da se brinu.

Završavam trećim primerom, ministar odbrane izbrojao, a mislim u zadnja tri meseca, svaki metak i svaku cev koju je prodao po inostranstvu, i to po dalekom inostranstvu, ne evropskom. Odbacujem svaku insinuaciju da je on tu imao nekakve koristi ne daj bože, a istovremeno građane ove zemlje niko nije obavestio koliko košta profesionalna vojska, niko nije obavestio zašto je strateški plan odbrane dokument koji je već bio objavljivan u ovoj zemlji, najnoviji strateški plan proglašen je tajnim dokumentom. Zašto ga je samo usvojila Vlada? U tom strateškom planu piše, građanima bi trebalo da bude jasno, kakva vojska, kakva odbrana, koliko para, itd. Odatle, čini mi se, to je, po mom mišljenju, država će se iz svojih potreba, kad kažem država mislim na nosioce svih grana vlasti, ona će se iz svojih potreba pozabaviti konkretnim problemima i neće pokušavati da ih reši. Iza toga postoje mnogo veće opasnosti i čini mi se da ova obnova autoritarnosti u demokratskom pakovanju predstavlja ključni problem srpskog društva.

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Gundulićev venac 48, 11000 Beograd

Tel: 011 | 3287 226; 011 | 3287 334

Email: office@bezbednost.org

Veb: www.bezbednost.org